

COLUMNĂ LUI TRAIANU

ISTORIA. — SCIINȚE ECONOMICE. — DREPTŪ. — MEDICINĂ. — SCIINȚE NATURALE. — POESIA. — BIBLIOGRAFIA. — LITTERATURA POPORANĂ. — &c.

SUMMARIU.

ISTORIA : Radu-vodă Negrulū, de B. P. Hasdeu.
BIBLIOGRAFIA : Despre Daci și Dacia, de A. Odobescu.
TEATRULŪ : Congiuratiunea lui Catilina, dramă de V. Maniu.
CRONICA : Espositiunea artistilorū în viuēță, de Radu Mantē.
SCIINȚE NATURALE : Omulū fossilū, de Gr. Ștefănescu.
BULLENTINŪ etc.

ISTORIA CRITICĂ A ROMANILORU

IN MUNTENIA DIN SECOLULU XIV.

(Urmare. Veđi nr. 93—132)

CARTEA I.

PAMĒNTULŪ ȘI POPORULŪ.

CAPULŪ I.

TERRITORIULU.

§ 2.

NOMENCLATURA.

Urmare.

Inainte de a se funda monastirea Cozia de cătră marele Mircea între 1382 — 1387, exista camū totū pe acolo la satulū Căllimănesci o biserică, pe care o clădise între 1372 — 1382 tatălū acestui principe : vodă Radu-Negru.

Biserica și monastirea, Căllimănesci și Cozia, s'au identificatū mai la urmă, anesându-li-se totū-d'o-datū unū altū locașū de o origine analogă : Cotmēna.

Éccē unū prețiosū crisovū dela Mircea cellū Mare din 20 maiū 1388 :

„Căți au duhulū lui D-șeu de pōrtă, acești sunt fii lui D-șeu, precumū ție dumneșesculū Apostolū, căroră cei iubitōri de dreptate urmāndū și cu nevoință bună nevoindu-se, viuēța cea doritā au căstigatū ; cele pāmēntesci pe pāmēntū lāsându-le, cătră cele ceresci s'au mutatū ; fericitulū glasū de bucuriā auđindū, pe care și pururea illū vorū auđi : veniți, blagosloviți pārintelū meu, de mosceniți împērāția ce este gātitā vouē dela întemeiarea lumii ; căroră și eū, cellū întru Christosū D-șeu bine-credinciosulū și de Christosū iubitōrulū Ionū Mircea, marele voevodū și domnū a tōtā Ungro-vlachia, cătū mī-a fostū prin puțință m'amū nevoitū a urma : a proslāvi pre D-șeu cellū ce m'a proslāvitū și pre

„scaunulū pārintilorū mei cu slavă m'a înălțatū ; pentru acēsta bine amū vrutū d-mea de amū rădicatū din temelliā monastire întru numele sf-i de viuēță începētōrei și nedes-pārțitei Troițe, nezidita D-șeire, întru carea împērāții împērātescū și domniū domnescū, și întru carea trăimū și ne mișcāmū și suntemū, în loculū ce se chiamă Căllimănescū la Oltū, care mai nainte era satulū boiarulū domniei melle, lui Nanū Udobă, pre carele cu dragoste și cu multā osārdire cu voia domniei melle l'a închinatū monastirii ce s'a țieșū mai susū ; și amū mai adausū d-mea căte sunt trebuincioșe călugērilorū ce vorū locui într'acestū locașū de hrană și de îmbrăcăminte : satulū lōngă Oltū, care a fostū mai nainte allū lui Cazanū, ce se numesce Orlescii, și altū satū la Cricovū, care a fostū mai nainte allū lui Stanū Halgașū ; amū mai datū și mōrā la hotarulū Pitescilorū ; încā și la mōrtea giupānului Stanciu Turculū a mai datū satulū ce se numesce Crușia, ca să fie allū monastirii ; a mai închinatū și altū boiarū allū domniei melle Stanciu Balcovū la Argeșū moșia, care a cumperat'o dela Stefanū Taco, și cu viē, și aceia cu voia d-melle ; și altū locū érū acolo, care l'a datū Dude din porunca lui Danū voevodū ; încā și altū locū totū acolo s'a împreunatū cu loculū lui Dude din hotarulū Stanciu Vranū, care l'a datū frate-seū Vladulū, și viē totū pe acea parte în 4 locuri, una în hotarulū Călinescilorū, și 2 locuri la hotarulū lui Voico, și altulū la hotarulū lui Stānislavū Oréova ; și la Rîmnicū mōrā, care a dat'o Danū voevodū ; și viē érū acolo a închinatū giupānului Buda, după voia pārintelū domniei melle Radu voevodū ; și metochū în loculū Hinatescilorū, care l'a închinatū Tatulū la biserică ; aceste tōte ce sunt mai susū țise să fie slobode de tōte dāsdielē și lucrārielē domniei melle ; și încā amū mai adausū d-mea și merticū dela curtea domniei melle pe totū anulū : grāu gāleți 220, și vinū țece buți, și țece burduși de brānză, și 20 de cașcavalle, și 10 vedre de mēre, și 10 sloi de cērā, și 12 buccāți de abā, și 300 sālāșe de Țiganī ; cătră aceste bine amū voitū domnia mea să fie monastirea Cotmēna sub stāpānire cu tōte cele ce sunt alle ei monastirii ce s'a țisū mai susū, și de acolo să se stāpānescā ; érū pentru viuēțirea acestui lōcașū într'a-

„cestū felū să fiā : după așeđāmēntulū popei lui Gavrilū, orī cāte ellū va așeđa și va întemeia, și neminea să nu fie slobodū a scāde sēu a adauga măcarū cătū de puținū ; încā și după mōrtea popei lui Gavrilū să nu aibā neminea voia ca să punā egumenū, nici eū Mircea voevodū, nici altū domnū, carele bine va voi D-șeu a fi după mine, nici mitropolitū, nici altū cine-va, numai frații pe carele lū vorū allege dintre dēnșii după așeđāmēntulū popei lui Gavrilū... (Urmēzā blāstemulū) Acestū cinstitū chrisovū s'a scrisū după porunca marelui voevodū Mircea și domnū a tōtā Ungro-vlachia, la létū 6896, indictionū 11, luna lui maiū 20.“ (433)

Așa dērō :

1-o. Radu-Negru, tatălū marelui Mircea, fundēzā o biserică nu departe de Cozia la Căllimănesci ;

2 o. Acea biserică primesce apoi mai multe donațiuni successive dela Danū-Bassarabū, fratele și predecesorulū lui Mircea cellū Mare ;

3-o. Degia după Radu-Negru și degia după Danū-Bassarabū se nasce „din temeliā“ propriū țisa monastire Cozia.

Éccē în trei cuvinte nu numai singurul actū de botezū autenticū, dērū pēne și ca unū felū de status ante partum allū acestui sântū locașū !

Isprāvindū cu Cozia, să venimū la Cotmēna.

Documentulū de mai susū nī-o arrētā existāndū în 1388.

De cândū înse ?

Acii cestiunea.

În pompōsa gallimatiā cronologică a lui Grecēnu, pe care noi amū reproduc'o testualmente, ni se spune că : „Mircea voevodū cellū de nteiu a ziditū monastirea Cotmēna în domniā la létū 6809“, adecā dela Cristū în anulū 1301.

De unde óre luat'a acēsta cronicarulū ?

Ellū respunde cu gravitate :

„Pisania monastirii aratā și adeverēzā.“

Érōși o pisaniā !

Celle desfășurate cu cāte-va rōnduri înainte despre monumentele mirciane alle Co-

(433) Fōia Societăți Romanismului, II, 30, dā acestū documentū după Condica cea nouă a Coziei, t. 2, p. 2. unde înse ellū este trecutū numai într'unū extractū, și încā forțe vițiosū. Noi illū reproducemū întregū după Condica cea vechiā, fōia 17.

- CONR. MANNERT; *Res Trajani imperatoris ad Danubium gestae*, Norimbergae, 1793, in-8.
— *Geographie der Griechen und Römer des Nordens der Erde*, Leipzig, 1820.
- I. PET. et PAUL. MANUCII; *Transilvaniae quae olim Dacia dicta descriptio*, Romae, 1596, in-4.
- AT. M. MARIENESCU; *Dania, Davia, Dacia*; articoli în diarulă *Famillia*, Pesta, 1872, genariu.
- M. MARIANU MARIENESCU; *Poesia populară, Balade cullese și correse*; Pesta, 1858, in-18.
- MARTIALIS M. VAL. *Epigrammata*, ed. Lemaire, Paris, 1825—26, 3 tom. in-8.
- MARSIGLI; *Description du Danube*, traduit du latin; La Haye, 1744.
- HENRI MARTIN; *Extrait d'un ouvrage inédit: Eclaircissements sur l'histoire de France*; în *Magazin pittoresque*, 1868, pag. 70, Paris.
— *Histoire de France*, 1-r vol., Paris, 1855.
- J. FERD. MASSMANN; *Libellus aurarius sive tabulae ceratae in fodina auraria apud Abruđbanyam nuper repertae*; Lipsiae, 1840.
- ALFRED MAURY; *Sur les monuments de la Russie connus sous le nom de Tumulus Ichoudes*; în *Révue Archéologique*, nouvelle série, XVIII vol., Paris, 1868. (1)
- MEIDINGER; *Die deutschen Volksstämme*, Frankfurt, 1833, in-8.
- F. MIKLOSICH; *Die slawischen Elemente in Rumunischen*; Wien, 1861, in-4.
- M. S. MÖCKESCH; *Beweise für die celtische Abstammung der Walachen oder Rumänen*; Hermannstadt, 1867, in-8.
- MORELLI; *Columna Trajana a Gorio illustrata*, Amstelodami, 1752, fol.
- MÜLLENHOFF; articulu *Geten* în *Encyclopedia germană* a lui *Ersch und Gruber*.
- FR. MÜLLER; *Siebenbürgische Alterthümer*, în *Föbia pentru minte, animă și litteratură* din 1858, și urmată în *Magazin für Geschichte, Literatur etc. Siebenbürgens*, herausgegeben von *E. v. Trauschensfels*; Kronstadt, 1860.
— *Römerspuren im Osten Siebenbürgens*; în *Mittheilungen der K. K. Central Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*, t. 4, Wien, 1859.
— *Die Bronzealterthümer, eine Quelle der älteren siebenbürgischen Geschichte*; în *Archiv des Vereins für siebenbürg. Landeskunde*, neue Folge, III tom., Kronstadt, 1858, in-8.
- MURGU; *Widerlegung der Abhandlung, welche unter dem Titel vorkommt: Erweis, dass die Walachen nicht römischer Abkunft sind etc.*, Ofen, 1830.
- A. MUSSAFIA; *Zur rumänischen Vocalisation*; Wien, 1868.

N.

- NADEZSDIN; *Herodotova Skithia* (Sciția lui Erodotu), în *Efemeridele Societății Arheologice russe din Odessa*, t. 1.
- DR. J. F. NEIGEBAUER; *Dacien aus den Ueberresten des klassischen Alterthums*; Kronstadt, 1851, in-8.
— *Beschreibung der Moldau und Walachei*; Leipzig, 1848, in-8, și Breslau, 1854.
- NESTORU; *Chronicele rusesce*, ediț. rusă, St. Petersburg, 1846; traducțiune germană de *Schlözer*, Göttingen, 1802—9; francesă de *L. Paris*, Paris, 1835.

(1) Acella și autorii a scrisu mai mulți articoli archeologici foarte interesanți în *Encyclopédie moderne*, ed. Didot.

- FR. NEUMANN; *Populorum et regum nummi viteres inediti*, Vindobonae, 1779 — 83, 2 tom. in-4.
- K. NEUMANN; *Die Hellenen in Skythenlande*, tom. 1, in-8, Berlin, 1855.
— *Die Völker der südlichen Russland in ihrer geschichtlichen Entwicklung*, Leipzig, 1847.
- B. G. NIEBUHR; *Untersuchungen über die Geschichte der Skythen, Geten und Sarmaten*, în *Kleine historische und filologische Schriften*, Bonn, 1828, t. 1.
Notitia Dignitatum et administrationum omnium tam civilium quam militarium in partibus Orientis et Occidentis, edid. *Ed. Böcking*; Bonn, 1839—53, 2 tom. in-8.

O.

- A. ODOBESCU; *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, Paris, 1868, in-8.
- ORBÁN BALÁZS; *A székelyföld leirása történelmi etc.*, Pest, 1868 — 71, 5 tom. in-8 maj.
- PAULUS OROSIUS; *Historiarum adversus paganos libri VII*, ed. *Sig. Havercampius*, Lugdun. Batavor., 1767, in-4.
- C-TE ALEXIS OUVAROFF; *Recherches sur les antiquités de la Russie méridionale et des côtes de la mer Noire*, avec atlas; Paris, 1855—65, fol. (neterminat).
- OVIDIUS NASO; *Opera*, edid. *J. A. Amar*, Paris, 1820 — 24, 10 tom. in-8.

P.

- JOHN PAGET; *Hungary and Transilvania*, London, 1839, 2 tom. in-8.; traduc. germană de *E. Moriarty*, Leipzig, 1845, 2 tom. in-8.
- REINHOLD PALLMANN; *Die Geschichte der Völkerwanderung von der Gothenbekehrung bis zum Tode Alarichs*, Gotha, 1863, in-8.
- T. de PAULY; *Description ethnographique des peuples de la Russie*, St. Petersburg, 1862, folio.
- PAUSANIAS; *Graeciae descriptio*, edit. gr.-lat. *G. Siebelis*, Lipsiae, 1822 — 28, 5 tom.
— édit. gr. et trad. franç. par *Clavier*, Paris, 1814 — 23, 7 tom. in-8.
- PELLOUTIER; *Histoire des Celtes et particulièrement des Gaulois et des Germains*, nouvelle édition continuée par *Chiniac*, Paris, 1770 — 1778, 8 tom.
— *Discours sur l'Expédition de Cyrus contre les Scythes*, în *Mémoires de l'Académie Royale de Berlin pour l'an 1751*, tom. X, p. 476.
- KARL F. PETERS; *Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha*, 2 tom., Wien, 1867.
- I. D. PETRESCU; *Martiri Crucii din ambele Dacie*, Bucuresci, 1856, in-8.
Tabula Peutingeriana, edit. *Mannert*, Lipsiae, 1824. (1)
- PHILOSTRATORUM et CALLISTRATI *Opera*, edid. gr. lat. *Fr. Dübner*, Paris (Didot), 1849, in-8.
- PHOTIUS, *patriarch. Constantinop.*; *Bibliotheca*, gr. edid. *Porsonus*, Lipsiae, 1823.
— *et Zonarae Lexica graeca* ed. *J. A. H. Tittmann*, et *G. Hermann*, Lipsiae, 1808, 3 tom.
- PLINIUS C. CAEC. SEC. (*Minor*); *Epistolae et Panegyricus*, ed. *G. H. Schäfer*, Lipsiae, 1805.
- PLINIUS C. SEC. (*Major*); *Historiae naturalis libri XXXVII*, edit. *Panckoucke*, Paris, 1836 — 38, 6 tom. in-8.

(1) D. E. Desjardins publică în Paris o nouă edițiune a Tabulei Peutingeriane cu note foarte dezvoltate; testul publicățiunii n'a agiunsu înse pene acumu la Dacia.

- PLUTARCHUS CHÆRONENSIS; *Quae supersunt omnia opera: Scripta moralia*; gr. et lat. edid. *Fr. Dübner*, Paris (Didot), 1847 — 48, 2 tom.
— *Vitae*, ed. *Th. Dockner*, Paris (Didot), 1847—48.
— *Moralia*, gr. lat. ed. *Wytttenbach*, Oxonii, 1795 — 1830, 14 tom. in-8.
- JULIUS POLLUX; *Onomasticon*, gr. ed. *G. Dindorf*, Lipsiae, 1824, 5 tom.
- POMPONIUS MELA; *De situ orbis libri III*, edid. *C. H. Tzschukkius*, Lipsiae, 1807, 7 tom. in-8.
- AL. POPOVICIU; *Doveđi litterarū pentru Țerra Românescă și Moldova că nu s'a numit Dacia*; Bucuresci, 1847. (1).
- POTOCKI J.; *Fragmens sur la Scythie, la Sarmatie et les Slaves*, Brunswig, 1796, in-4.
- PROCOPIUS CÆSAREUS; *Historiarum sui temporis lib. III etc.*, ed. *Maltreti*, Paris, 1662 — 63, 2 tom. fol., din *Byzantinae historiae Scriptores*.
— ed. *G. Dindorf*, Bonn, 1833 — 38, 3 tom.
- CLAUDIUS PTOLEMÆUS ALEXANDRINUS; *De geographia libri VIII*, ed. *F. G. Wilberg* et *C. H. F. Grashof*, Essendiae, 1831—44, 5 tom.
— *Géographie*, reproduction photo-lithographique du MS. grec du Mont Athos, publiée par *Victor Langlois*, Paris (Didot), 1867, fol. (2).

(Finea va urma)

(1) Veđi despre *Al. Popovici* de d. *Cogălnicenu*, *Archiva Romănescă*, tom. I, Iași, 1841 și 1860, precum și diarulă *Trompetta Carpaților* din 1870.

(2) Acastă reproducțiune este importantă mai alesu pentru chartele antice ce conține în fac-simile.

CONGIURAȚIUNEA

LUI

CATILINA

Dramă istorică în 5 acte.

(Urmare. Veđi nr. 132.)

ACTULŪ II.

SCENA II.

CATILINA (*singurū, făcendū refl. ssiunū assupra continutulu din epistolă*)... Fatală situațiune!... Usurariulū insolinte și-a allesu reū momentulu... Mē amenință!... Imi cere cu insistință plata datoriei... (*pausă*) Neapēratū, este opera invierunatulu Consulū! (*după o paușă*) Pussū în acestū impasū, fără voia mea cată să allegū între doue relle pe cellū mai micū: imposibilū a'lū satisfice, voiu fi fatalmente constrinsū a trece peste dēnsulū spre a înlătura cu orī-ce prețū o pedecă, atātū de incommodă în aceste supreme momente... Sărmane cămētarū!... Rēu serviciū țī-a făcutū omneputintele teū patronū a te espune tempestei, punēdu-se în currentulū agitatulu orcanū!... Imi ceri aurū, argintū; mergi în Etruria a'lū rădica din mânăle veteranilorū lui Cinna și Sulla! mergi la Capua a'ți disputa averea, trecutā în mânăle selavilorū resculați!... Vei gāssi acolo, amiculū meū, tōte comōrele lui Cesarū, Crassū și Catilina, acumulate!... Arama nu'ți convine... ei bine, iți voiu plāti cu ferrū bine oțelitū: este unica speciā de monetā, ce mī-a remasū din cumplitulū naufragiū pentru cămētarī de soilulū teū!... (*după o paușă*) Va să đicā, Pompeiū a făcutū causā comunā cu oligarchiī detractorī, grafiā machinațiurilorū lui Cicerone!... Ellū remāne în Africa ca să domine căile maritime, să paralizē orī-ce diversiune, orī-ce mișcare în acelle regiuni, să ni im-

Dessemnul și perspectiva sunt citate : unii omeni și cai de departe sunt mai mari decât cei ce se văd apropiati, alții d'apropo sunt mai mici decât cei de departe.

Proporțiunile relative lipsesc : cei mai mulți călăreți sunt mai mari decât caii lor, precum de esemplu cellă cădută din față, cellă din ăntelul planu allu tabloulu etc.

Apoi tabloulu nu offeră nici o explicațiune asupra timpului : scena ce se reprezintă nu pare a fi nici demăneță, nici sëră, nici a răsăritu, nici a apusului.

Cadrul întregu se desparte în două părți, tratate fie-care într'unu modu diametralmente opus. Partea de sus — cerul considerat delaz orizonte pêne la extremitatea sea — este foarte rece, cea-ce ne-ară pute face să credem că ne aflăm în vre-o demăneță de toamnă seu de primăveră ; înse ne încellăm, căci îndată ce privim partea de giosu — delaz orizonte pêne la primul planu — fără voia ne simțim transportați într'unu zădufu, care numai prin luna lui Coptorū se întâmplă.

Clarū-obscurul nu este nemeritu : spectatorul nu pôte înțelege, de unde pētrunde lumina în tablou și care este partea predominantă, ce și-a propus artistul a ni-o reprezenta.

Acestea sunt pe scurtu observațiunile, ce am pututu face, contemplându de mai multe ori tabloulu No. 1 din Esposițiunea.

Mai avem înaintea ochiloru unu altu tablou, esitu totu din penelul d-lui Amanu și care — după libretu — reprezintă *Narghiléua*.

Cându își propune a reprezenta subiecte orientale de genū socialu, d. Amanu reușese foarte adesea, dēru nu totu-d'a-una.

Tabloulu acesta ni-a plăcutu mai cu osebite prin culore, care la momentu te transportă în interiorul unei camere din clima căldurosă. Cea-ce înse suntem cu măhnire nevoiți a observa, este construcțiunea fisica a acelei Orientale, care are unu peptu monstruos ; ș'apoi draperia, deși este foarte bine tratată, dēru fiindu pré *imbicșită*, presintă o stoffă, care ne mirăm cum se pôte suferi la o așa climă. *Narghiléua* e pré-mare și pré-grea : ori-care aru fi forța acelei Orientale, va trebui să se spetescă pentru a nu i căde din mână!

Prin asociațiune de ideie cu acestu tablou, d. Amanu a mai spus încă unu cadru, care asemenea reprezintă o scenă domestică din Răsăritu : *Toaleta Orientală*.

Ca culore, dispozițiune și arrangiamentu, tabloulu este foarte bine essecutat. Artistul înse a comisut o errōre neferată în posa Odaliscei sēlle, care e pré escentrică ; apoi draperia, pe care șede fără voia ei la peptenatu, pare a fi udă — nu scim decă cu intențiunea pictorului.

Servitōrea este bine făcută, bine desemnată, bine colorată.

Revenind la genul istoricu, d. Amanu pare a voi se compensese regretele, ce a făcutu să se pro-

ducă prin tabloulu No. 1, și pentru acesta ni dă : „Mortea lui Lăpușnēnu.“

Acestu subiectu fiindu tratatū mai nainte de d. Stăncescu, meritul invențiunii ș'allu arrangiamentulu surride neapēratu mai puțin d-lui Amanu, decâtu decă aru fi avutu d-sea ăntietatea ideei.

Totuși artistul s'a silitu a schimba pe câtu i-a fostu posibilu punerea în scenă a acțiunii, după cum o craionase d. Stăncescu.

Giudecându cu estetica și istoria în mână, amu avē multe de dīsū ; ne vomu mărgini înse de astă dată în câte-va reflessiuni generale.

Interiorul, deși foarte bine făcutu ca culore și ca perspectivă, dēru tocmai pentru acesta perde din effectulu tabloulu, căci se pare că artistul aru fi voitū într'adinsu să reprezinte mai multu unu stilu arhitectonicu, decâtu episodulu istoricu.

Composițiunea, pe lōnga defectuositatea linieloru monotone și paralele, mai are ce-va de observatū. Spanciocu și Strocicu sunt puși amēnduoi d'aceași lature a patulu și essecută amenințarea într'unu modu atātu de curiosu, în câtu pare că s'aru fi aflându înaintea unu altu omu, ēru nu înaintea lui Lăpușnēnu, caracteru vigurosū și imposantū, care n'avea nevoia decâtu să stringă din sprincene pentru a băga spaimă.

Decă unul din cele douē personaje aru fi de cestă-l'altă parte a patulu ș'aru constringe corporalmente pe victimă, atunci s'aru crede mai bine că Lăpușnēnu a pututu lua otrava, pe care numai dintr'o simplă amenințare nu s'aru fi înduplecātu a o inghite nici chiaru d. Amanu.

Figurele mai tōte sunt lipsite de expresiune, Lăpușnēnu mai allesu.

Dōmna singură este ce-va mai aproape de adevērul istoricu seu cellu puținu psihologicu.

Veđurāmu așa dēru cell patru tablouri, cari se impunū spectatoriloru atātu prin pozițiunea ce ocupă în salla Esposițiunii pe unicul pārete mai de omeniă, câtu și prin numele artistulu, reasū frunte printre cei-l'alți, de oră ce d. Gre-gorescu lipsesce.

(Va urma)

RADU MANTÉ.

OMULŪ FOSSILŪ.

Pêne cându d. Doctoru Riviere să depună raportulu seu generalu asupra circumstanțeloru, ce au înșoțitu descoperirea faimosulu *scheletu umanū fossilu* de la *Menton*, precum și considerațiunile la cari ellu va da nascere, cându ne vomu grăbi și noi a'lu face cunoscutu lectoriloru nostri, să arătăm astă-đi în puține cuvinte, după diversele publicațiuni străine și după visitori ce au observatū acestu scheletu la Museul de Istoriă Naturală din Paris, unde se află depusū, starea în care s'a găsitū și epoca din care face parte.

Mai înainte înse cređu de trebuință, pentru înțellegerea lectoriloru, puținu familiarisați cu aceste cestiu geologice, să dau ore-cari indicațiuni

generale asupra istoriculu essistenței omulu pe pământu.

Geologia astă-đi ni spune într'unu modu pozitivu și affară de ori-ce contestațiune, după cumu în matematică nu se contestă că 2 cu 2 facu 4, astū-felū și în geologiă astă-đi nu se contestă că în diferitele periōde alle essistenței globulu nostru animalele au apărutu successivū unele după altele în cea-ce privesce marile gruppe, că cele mai multe din elle au dispărutu și puține numai au agiunsu pêne la noi, că printre vetebate omul este cellu din urmă care a apărutu pe suprafața pământulu.

Care este înse epoca aparițiunii lui ? A apărutu ellu în periōda ce numimū *actuală*, seu într'o periōdă mai vechiă ? Nu potū intra acumū în amēnunte în acestă privință, vomu spune numai că mulți illu credeau ca făcēndu parte din epoca actuală. De și încă din secolulu trecutū se cita remășițe omenesci, îngropate la unu locu cu ossemente de *mammutu* și alte animale stinse alle epoci *cuaternare*, deși asemenea remășițe se citau în Anglia, în Sassonia, pe vallea Rinulu ; se contesta totu-d'a-una găsirea acestoru fossile omenesci în stratele periōdei *cuaternare*, imputându-se observatoriloru, că nu puneau destulă atențiune la circumstanțele, în cari găsiau aceste fossile, și că acele remășițe puteau să provină din îngropări posterioare ; însuși marele geologu Cuvier nu voia să admittă aparițiunea omulu, decâtu după epoca *cuaternară* : „Numai în „teremurile formate după acestă epocă, — đice Cuvier, — în alluviuni, în turbărie, în concrețiuni recente, se găsesc în stare fossilă ósse d'alle animaleloru cunoscute și cari trăiesc astă-đi.“ Printr'aceste animale Cuvier citēză boi, cerbi, căprioare, castori și tōte óssele de omeni și de animale domestice, îngropate în turbărie și în depozitele rinurilor. Din norocire înse omeni de sciință sunt cele mai democrate ființe : ei nu se suppunū orbesce nici chiaru autorității și geniulu unu Cuvier, care este unul dintre părinții geologiei și creatorele paleontologiei, ei nu se conducū decâtu de rațiune, și și continuară cercetările.

Decă se contesta vechimea remășițeloru umane ce se citasse, și cari se mai citau pe ici pe colea, nu se putea contesta înse, chiaru de nu se găsiu schelete, cari să nu mai lasse nici urmă de bănuială, nu se putea contesta, đicū, unu faptu ce se găsi la fie-care pasu și care ni indica presința omulu ; acestu faptu era presința, la unu locu cu óssele mammutiloru și alle altoru animale perdate, a unorū instrumente de diferite forme, tăiate, cioplite din *silex* (cremēne), cari constituiu primele arme și instrumente alle omulu, și cari, după modulū cumu erau tăiate, nu puteau fi decâtu de mână de omu. Aceste instrumente, ce se găsiu la fie-care pasu, nu mai lasse nici o îndoială despre contimpuranitatea omulu cu mammutulu și mastodonțiu, și astū-felū se admisse că omul a trebuitū să trăiască în acelaș

epocă, și prin urmare că ellu este multu mai vechiu pe pământu, de cumu illu credea însuși marele Cuvier. Dérô lipsta încă ósse omenesci cari, găssite la unu locu cu acelle petre cioplite și cu acei mammuți, să nu mai lasse nici o bănuială asupra identității culeșului lor. Acéstă probă o dede d. Boucher de Perthes.

La anulul 1863 d. Boucher găssi la Moulin-Quignon, în vallea Sommei, o falcă de omu alături cu instrumente de silex tăiatu, de cari amu vorbitu mai susu, într'unu depositu cuaternaru de petrișu și nisipu fără nici o dislocațiune, pe care amu avutu fericirea a'lu visita insumi chiaru la trei septemane după descoperire. Se facu cunoscută acéstă fericită descoperire lumii învățate, și ca totu-d'a-una se găssiră credători și necredători; se vizită localitatea de geologii cei mai însemnați din Francia și din Anglia; se produse discuțiuni în sinulu Academiei de Științe, în sinulu Societății de Antropologie și allu Societății de Geologie din Francia; se numi, în fine, o comisiune de geologi franceși și anglezi ca să cerceteze ceștiunea. Acéstă comisiune essamină cu minuțiozitatea cea mai mare tóte circumstanțele: merse pêne a analiza chimicesce chiaru pământulu ce se afla prin alveolele dinților acellei falci, se vedă de are aceia-și compozițiune cu a stratulu, în care s'a găssitu. În săpăturile, ce a făcutu acea comisiune chiaru în locul unde s'a găssitu falca, a mai găssitu și alte silexuri tăiate analoge cu celle găssite de d. Boucher, și a conchisă că depositulu era cuaternaru, era normalu, că nu încercase nici o remaniere ulterioară, că falca și instrumentele erau autentice, și că prin urmare acelle instrumente sunt în realitate contimporane omulu.

De atunci mai multe fragmente omenesci s'au citatu de differiți învățati, cari confirmau descoperirea d-lui Boucher; în fine în anulul acesta d. Dr. Rivière descoperi unu scheletu întregu la *Menton*.

Éccé circumstanțele, în cari s'a găssitu acestu omu fossilu.

D. Rivière fusese însărcinat cu misiunea științifică de a explora carrierele și țerrmurile din pregiurul Nizi și Menton, cându îi veni ideea de a face săpătură adânci în cunoscutele *grote roșii*, situate lângă Menton. La șapte metri de adâncime, în plinu țerrmuru cuaternaru, instrumentulu lucratorulu întâmpină ore-care resistință: era scheletulu omulu fossilu dela Menton. D. Rivière întrebunță precauțiunile cele mai mari spre a'lu conserva în pozițiunea în care se găsia, și grația înțeligenței și dibăciei selle a pututu să adducă acestu scheletu intactu pêne la Paris. Corpulu seú este culcatu, inclinat, în pozițiunea unu omu ce dórme, capulu rezematu pe antebrațu și piciorole puțin încrucișate și îndouite spre partea anterioară. Acéstă pozițiune este așa de naturală, dice unu martoru ocularu, în câtu isbesce

pe visitoru de cumu intră în salla Museulu, unde se află aședatu. Pare că mórtea l'a isbitu pe cându dormia. Cranulu este cu totul *dolichocefalu* (mai lungu dela cefa spre față decâtu d'a curmeșulu), dérô fără *prognatismu* (1) și ne avându nemicu în aspectulu generalu allu scheletulu, care să se assemene cu mammuțele. Așa proporțiunea membrilor superiori n'agunge nici pêne la 78, pe cându la mammuța ea nu este nici o dată mai giosu de 80. Omulu acesta a trebuitu să aibă o statură mai mare decâtu cea ordinară, care după calculele d-lui professoru Brocca a trebuitu să fie de aprópe 1^m, 72^c. Dinții sunt tociți pe latu, cefa-ce indică unu feliu de masticațiune orizontală înainte și înapoi, ca rumegetórele, cumu este boulu, care mestecă timpu îndelungatu alimentele selle. Cavitațile orbitelor sunt patrangulare, caracteru ce întelnimu la unele din rasele actuale inferioare, cumu sunt Australianii. Tibia, în locu d'a fi triangularu, este turtitu, cumu se dice în formă de lamă de sabiă, formă ce s'a constatatú degia la Eyzii. Toți antropologiștii întruniți la Muzeu sunt de părere, că omulu dela Menton face parte din acestu tipu: din tipulu d'isú dela *Oro-Magnon*. Omulu, ce acestu scheletu ni represintă astă-đi, trebuia să fi avutu în viuța sea o fractură a brațulu, căci consolidățiunea ossulu este fórté visibilă. O mulțime de alte obiecte au fostu găssite de d. Rivière împreună cu acestu scheletu, precumu dinți și conchilie găurite, aședate împregiurul capulu scheletulu și cari părea că constitue unu felu de resilu seú fileta, prinsă de frunte cu unu lungu acú de ossu, găssitu lângă regiunea frontală. Tóte obiectele de pétră găssite sunt de pétră *tăiată* și nici unul de pétră *lustruită*; prin urmare individulu este din epoca cea mai vechiă, din prima epocă a aparițiunii omulu.

Se scie că noua ramură de știință, reu numită după mine *Archeologia pre-istorică*, care imprumută datele selle dela geologia și dela archeologia, divide timpulu dela aparițiunea omulu și pêne astă-đi, după armele, uneltele, modul de viețuire și modul cum își construia ellu aceste arme, în patru *epoce* seú etăți, cari sunt:

1°. Etatea *Petrei cioplite*, în care ómenii nu aveau dreptu arme și unelte decâtu petre de silex cioplite într'unu modu grossolanu;

2°. Etatea *Petrei lustruite*, în care ómenii progressaseră, nu se mai mulțumiau cu instrumente numai simplu cioplite, ci învățaseră să le și lustruiască;

3°. Etatea *Bronțulu*, în care ei învățaseră să lucreze metallele, din cari își fabricau armele și instrumentele lor necesare, părăsindú cu totul pétră; și în fine

4°. Etatea *Ferrulu*, în care ómenii părăsiră și bronțulu și adoptară ferrulu ca metallulu cellu

(1) Se numesce prognatismu eșirea multu înainte a făclorulu din linia verticală a feței, cumu este la Negri, unele mammuțe și la celle-l'alte mammuțe.

mai propriu pentru fabricățiunea acestor instrumente și pe care 'lu păstréază pêne astă-đi.

Acéstă succintă dare de semă despre împărțirea timpulu dela aparițiunea omulu și pêne astă-đi, împărțire basată pe progressulu ce ellu a făcutu în fabricățiunea uneltele necesare trebuințelor domestice și a armelor selle, ne face să înțelgemu și mai bine anticitatea și importanța descoperirii omulu fossilu dela Menton, căci ea vine să dea dreptate deducțiunilor geologilor și să confirme descoperirea dela Moulin Quignon a d-lui Boucher de Perthes, adecă contemporaneitatea omulu cu silexurile cioplite și cu mammutulu.

Gr. ȘTEFĂNESCU.

(Din *Revista Științifică*).

BULLETINU.

Convorbirile Litterare din Iași publică în ultimulu lor numeru unu importantissimu studiu despre Romani din Istria, scosú din chărțile postume alle reposatulu Ionu Maiorescu.

* * *

D. Marsillac a analizatu cu multă știință în *Journal de Boucares* grava ceștiune economică a stérpirii pădurilor în România.

* * *

Ca o curiositate de limbă, éccé o inserțiune, pe care o găssimú în *Telegrafulu* din 14 iuniu:

„1872, Apriliu 22.

„Domnule stimabilu Redactore allu giurnalulu *Telegrafulu*, de aici din Bucuresci.

„Anecsesu aci ca turturatú, copia adresei No. 17 „Apriliu 21 totu allu correntei intentată (cu sinceritate ca bolnavu nemișcatu) D-lui Președinte allu tribunalulu Brăila, relativă la mărșăvile „precegetate în crimă de cătră nefrati-meú Pitaru „Pantele Krambu Milortulu cu complici seú, în „cuibatu 38 anni acolo în Brăila ca puternicu „secretaru allu Prefecturii, Cassieru allu Distric- „tulu, mare fabricantu de cărămidu și olane aici „în capitala Bucuresci, devenitu astă-đi cu stare „peste nouă miș galbeni, vă invitú decú, în nu- „mele prea sfinției Treimí, și a poporulu sugra- „matu de vagabonții Pungași ca Apelu se insera „motamo, amândouă acestea cu comentariile ne- „cesarii în stimabilulu D-vóstru diaru, împărțin- „du-mé și pe mine turturatulu de acei 5 tálhari „din đioa de 10 Maiu. Amu incetatú 1871 în „fața vestiților sergenți ce au statú nemișcați „la vocele mele (Tánguirí genere sgomotóse) cu 10 „esamplare, ca nemișcatu din Domiciliulu mieú, „în cură Doftoricéscă faptu, cellu mai sgomotosu „în timpulu de libertate și Constituțiune.

„Serdaru *Manolache Krampu*, afir- „matu de Provedința (în véculu „de aurú ce va să fie) de cătră „celu prea inaltu corpú de glus- „tiție și cassațiune prin Adresa „sacră cu No. 2315 Apriliu 6, „Anululu correntu, strada *Tudoru* „*Vladimirescu* No. 6 allu Casiú“

COLUMNA LUI TRAIANU

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ, LITTERARĂ ȘI INDUSTRIALĂ.

Esse o dată pe săptămână, Duminică, în formatul 4 mare, cuprinzând o îndoită materie de câtă oricare altă revistă română și numai scrieri originale, fără nici o traducere : istorie, științe economice, drept, medicină, științe naturale, poezie, bibliografie, literatură populară, etc.

PREȚUL ABONAMENTULUI ESTE NUMAI :

Pentru capitală : 20 lei noi. — Pentru districte : 30 lei noi. — Pentru străinătate : 40 lei noi și 20 fiorini.

Acei domni, cari vor bine-voi a ni face 5 abonați, vor primi pe deasupra un abonament gratuit.

Abonamentul este numai pe an, începând totu-d'una dela 1 genariu.

La redacțiunea revistei se poate găsi o colecțiune completă pe anii 1870—71, anume 110 cõlle, cu prețul numai de 40 lei noi.

Redacțiunea și administrațiunea se află în București, Suburbiu Batiștea, Strada Dionisiu, Nr. 9.

Abonamentele în capitală se pot face de asemenea în Passagiul la Imprimeria Curtii, de unde se vor libera totu-d'o dată cuitanțe de primirea banilor.

ANNUNȚURILE : 25 BANȚI RONDULU DE 30 LITERE

CĂILE FERRATE ROMÂNE

Mersul trenurilor pe timpul lucrărilor de reconstrucțiune pe întreaga linie.

VALABILU DE LA 8 (20) APRILE 1872.

LINIA BUCURESCI-BRAILA				LINIA BRAILA-BUCURESCI				LINIA BARBOSI-TECUCI				LINIA TECUCI-BARBOSI			
MERSULU QUOTIDIANU								MERSULU QUOTIDIANU							
STATIUNI	Distanțe în kilometri de la București	Trenu nr. 1.		STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Braila	Trenu nr. 2.		STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Barboși	Trenu nr. 3.		STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Tecuci	Trenu nr. 4.	
		de persoane cu luare de mesagerii				de persoane cu luare de mesagerii				de mărfuri cu transportu de persoane				de mărfuri cu transportu de persoane	
		SOSIRE	PLECARE			SOSIRE	PLECARE			SOSIRE	PLECARE			SOSIRE	PLECARE
Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.
București		dimin.	11 20	Braila		dimin.	5 00	Barboși		dimin.	6 —	Tecuci		sera	5 —
Chitila	10	11 42	11 44	Muftiu	22	5 48	5 51	Sebesti	13	6 33	6 38	Ivesti	18	5 45	5 55
Buftea	18	12 01	12 06	Ianca	39	9 29	6 37	Prevalu	30	7 20	7 26	Prevalu	41	6 52	6 58
Perisu	30	12 34	12 39	Faurei	60	7 19	7 24	Ivesti	53	8 23	8 33	Serbesti	58	7 40	7 45
Crivina	40	1 00	1 10	Cilibia	80	8 09	8 14	Tecuci	71	9 18	dimin.	Barboși	71	8 18	sera
Ploesti Restaur.	60	1 53	2 05	Buzeu. Restaur.	99	8 58	9 20	LINIA ADGIUD-ROMAN				LINIA ROMAN-ADGIUD			
Vallea Calugher.	69	2 29	2 31	Monteoru	110	—	—	Mersulu tren. nr. 5 și 6 între Adgiud-Roman și vice-versa nu va ave locu în tote dillele, ci numai Mercuria și Duminica							
Albesci	77	2 45	2 50	Ulmeni	115	9 54	9 58	STATIUNI	de la Adj.	Trenu nr. 5.	STATIUNI	de la Rom.	Trenu nr. 6.		
Mizilu	93	3 26	3 35	Mizilu	135	10 40	10 50	Adgiud		sera	5 00	Roman		dimin.	4 00
Ulmeni	113	4 18	4 22	Albesci	152	11 26	11 31	Sascut	14	5 31	5 40	Galbeni	23	5 00	5 05
Monteoru	118	—	—	Vallea Calugher.	160	11 45	11 47	Racaciuni	31	6 25	6 35	Bacau	44	5 57	6 10
Buzeu. Restaur.	129	4 56	5 18	Ploesti. Restaur.	169	12 11	12 33	Valea Seca	48	7 20	7 23	Valea Seca	55	6 37	6 40
Cilibia	148	6 2	6 07	Crivina	188	1 06	1 16	Bacau	59	7 50	8 05	Racaciuni	72	7 25	7 35
Faurei	169	6 52	7 57	Perisu	198	1 37	1 52	Galbeni	80	8 57	9 00	Sascut	89	8 20	8 23
Ianca	189	7 39	7 47	Buftea	211	2 10	2 15	Roman	103	10 00	sera	Adgiud	103	9 —	dimin.
Muftiu	207	8 25	8 28	Chitila	219	2 32	2 36								
Braila	228	9 16	sera	București	228	3 00	d. ameda								

DIN SCRIERILE D-LUI B. P. HASDEU

se mai afla de vendar la administrațiunea revistei

COLUMNA LUI TRAIANU :

Istoria toleranței religioase în România : protestanți, catolici, mahometani, lipoveni și evrei. Edițiunea II. Prețulu 2 lei noi.

Răzvanu-voda; dramă istorică în 5 acte în versuri. Edițiunea III. Prețulu 3 lei noi.

Trei Evrei : Shylock, Gobseck și Moise; studiu litterariu. Prețulu 1 leu noi.

Talmudulu, ca profesiunea de credință a poporulu israelitu; studiu filosofic. Prețulu 1 leu noi.

Industria națională față cu principiulu concurrenței; studiu politico-economicu. Prețulu 1 leu noi.

Cine le ica d'o-dată, prețulu totalu este : 6 lei noi, eru pentru Transilvania 3 fiorini.

Numai vr'o câte-va au mai ramas din edițiunea I :

ION-VODA CELLU CUMPLITU,

cu unu portretu și 10 gravure, aprupe 300 pagine. Prețulu : 7 lei noi, eru pentru Transilvania 3 1/2 fiorini.

Se afla de vendar la Typ. Curtii, Passagiul Romanu

PRAVILA LUI MATHEIU VV.

tipărită după edițiunea din anul 7160 allu lui Christ 1651

INFAMIELE IMPERIULUI LUI NAPOLEON III

Traducție dupe GRISCELLI.

Prețulu 1 fr

A eșit de sub pressă :

DIALOGU GERMANO-ROMANU

Cuprinzind o mare colecțiune de tote dicerile cele mai necesare precum și conversațiuni; pentru institute și studie proprie.

PREȚULU 1 LEU n.